

APÁTSÁGI KINCSEK

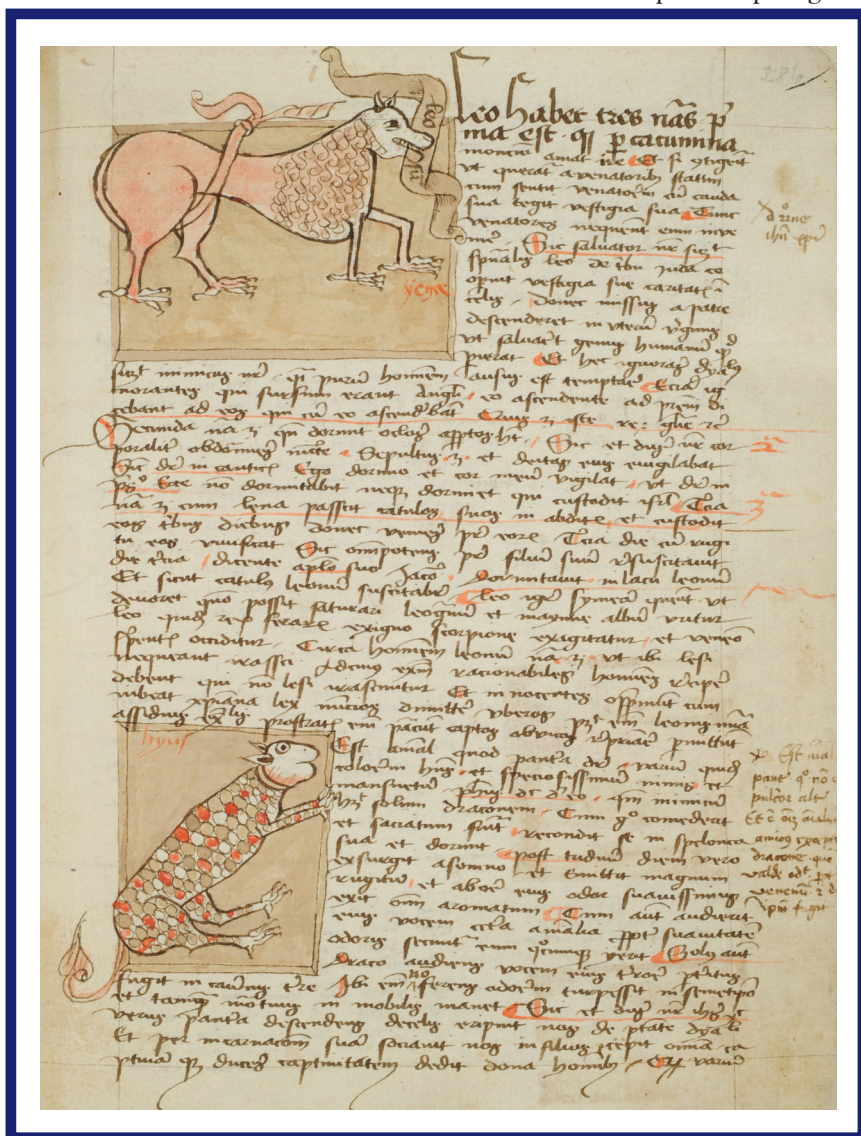
KIÁLLÍTÁS A ZIRCI MŰEMLÉKKÖNYVTÁRBAN

A zirci apátságot a török kor után a sziléziai Heinrichau (ma Henryków) alapította újra. A középkori épület a hódoltság idején elpusztult, ezért egy teljesen új monostort építettek. A visszatelepedést először a rend Pápán vásárolt ingatlanából, majd 1726-tól a zirci ideiglenes rendházból irányították. 1733-ban költözött át négy szerzetes az új barokk épületbe, mely akkor még csak egyszintes volt. Az apátság templomát 1752-

ben Padányi Bíró Márton veszprémi püspök szentelte fel. A század közepén a szerzetesek száma elérte a tizenkettőt, ezért konventté szervezték Zircet. 1792-ben a 29 szerzetesből 12 már magyar származású volt. 1802-ben a magyar helytartótanács felfüggesztette a heinrichau apát Zircre vonatkozó jogait, s egy magyar szerzetest, Dréta Antalt nevezte ki kormányzó perjelnek. 1810-ben a porosz kormány feloszlatta a heinrichau apátságot, és amikor meghalt a heinrichau-zirci apát, I. Ferenc Dréta Antalt, aki akkor már a pilis-pásztori apátságot is elnyerte, kinevezte zirci apáttá. Zirc

Johannes Herolt bestiáriumának első oldala

a magyarországi ciszterciek központja lett. 1844 és 1857 között Villax Ferdinánd apát megépíttette az apátság második emeletét és az egész mai nyugati szárnyat.

A könyvtár története elválaszthatatlan az apátságétól. Ahogy nőtt a szerzetesek száma és szaporodtak a feladatok, úgy figyelhető meg a könyvállomány alakulása. Már a barokk apátság is rendelkezett külön könyvtárteremmel: bútorzata 10 tékából állt, s körülbelül 2 500–3 000 kötet elhelyezésére szolgált. Villax Ferdinánd építkezéseinek köszönhetően 1857-ben nyitották meg a pazar berendezésű nagytermet, ahol az állomány egy része ma is megtalálható. Kezdetekben a könyvek közvetlen Heinrichauból érkeztek. A legkorábbi, bejegyzéssel ellátott, 1710-ből, még a pápai ideiglenes rendházból való. 1750-től, az önálló konvent felállításától kezdve mód nyílt a könyvek önálló beszerzésére is, amelynek leggyakoribb módja a vásárlás volt, melyre példa a feloszlott győri jezsuita rendház könyvállománynak egy része. A könyvtár ex librisét 1795-ben készítették el. Az 1815-ben szerkesztett első

Heinrichau és Zirc barokk apátsága. Freskó a heinrichai apátság fogadótermének mennyezetéről

katalógus 4 167 kötetet tartalmaz. A középiskolai oktatásban való részvállalás szükségessé tette a bibliotéka nagyarányú fejlesztését, amelynek során tankönyvekkel, illetve az oktatást segítő művekkel gyarapodott az állomány. A vásárlások során ügyeltek az értékmentésre is, így került Zirc tulajdonába 10 értékes kódex.

A **Zirci apátság kincsei** című kiállítás ezt a másfél évszázados korszakot mutatta be április 1-től június 26-ig. Kimondott érdekessége a már említett kódexek és a 18. században Zircen keletkezett kéziratok voltak, melyeket először láthatott a közönség, s melyeket ma az OSZK Kézirattárában őriznek. A kódexek közül a legjelentősebb a 15. század második felében készült latin nyelvű darab, amely Johannes Herolt prédikációit és

egy bestiáriumot tartalmaz. A kódexet a 15. század végén egy dél-magyarországi kolostorban magyar és horvát nyelvű glosszákkal, azaz megjegyzésekkel látták el. 20 magyar szót tartalmaz, s így nyelvemléknek számít, „Zirci Glosszák” elnevezéssel. Láthatóak voltak még a könyvtár legértékesebb ősnymtatványai és antikvái, valamint korabeli miseruhák és kelyhek, melyeket az apátság kölcsönzött a kiállítás rendezőinek.

A tárlatot Dékány Árpád Sixtus ciszterci apát nyitotta meg, Dr. Sajó Andrea köszöntő szavai után. A kiállítást mintegy 6 000 látogató tekintette meg.

Németh Gábor
nemeth.gabor.at.oszk.hu